

1. Дмитро Арсенич, Леонід Сухоруков «Постріли з лука. Наодинці з думками»: Гумор та Сатира. □ Київ, Радянський письменник □ 1987. С 157.
2. Борисенко С. І. Утворення професійної адвокатури. С. 135. 5. Довбищенко М. Адвокат і клієнт на Волині в XVII ст.: оплата праці та проблема професійної етики.
3. Довбищенко М. Адвокат і клієнт на Волині в XVII ст.: оплата праці та проблема професійної етики.
4. Никифорак М. В. Адвокатура Буковини за Австрії (1781–1918). Адвокатура України : забуте і невідоме. Вип. 1. К. 2016. С. 67.
5. Закон України «Про адвокатуру і адвокатську діяльність» Відомості Верховної Ради (ВВР), 2013, № 27, ст.282.
URL: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/5076-17>

РОЛЬ АДВОКАТА В КРИМІНАЛЬНОМУ ПРОЦЕСІ

Фастовець Наталія,

*кандидатка наук з державного управління, доцентка,
доцентка кафедри приватного та публічного права
Інституту права та сучасних технологій*

Київського національного університету технологій та дизайну

Чирва Анжеліка,

студентка групи БП-2-19

Інституту права та сучасних технологій

Київського національного університету технологій та дизайну

В Україні права та свободи людини визнаються найвищою соціальною цінністю. Забезпечуючи виконання завдань кримінального провадження адвокати виконують свої обов'язки з метою організації доступу до правосуддя та забезпечення панування верховенства права, створення змагальної системи судочинства і захисту прав людини.

Відповідно діючому законодавству адвокат є основним учасником кримінального процесу, який має право виступати як представник сторони захисту (ч. 1 ст. 45 КПК) і сторони обвинувачення (п. 25 ч. 1 ст. 3КПК). Крім того, законодавством України адвоката наділено правом надавати правову допомогу іншим учасникам кримінального провадження (п. 25 ч. 1 ст. 3 КПК) [3].

Метою роботи є визначення ролі адвоката в кримінальному процесі.

Слід почати з того, що кримінальний процес – це врегульована діяльність правоохоронних органів, органів прокуратури та суду, яка направлена на здійснення досудового розслідування та судового провадження щодо скоєних кримінальних правопорушень та забезпечення виконання завдань кри-

мінального провадження [1]. Інститут судового захисту від обвинувачення у кримінальному процесі передбачається Конституцією України [1].

Необхідно зазначити, що прийняття нашою державою концепції правової реформи визначило напрям на приведення права загалом та ролі інституту адвокатури в судочинній сфері на зразок до європейського.

Законодавець позбавив прокуратуру функції загального нагляду і створив передумови для прийняття Закону «Про судоустрій», пізніше був прийнятий Закон «Про судоустрій і статус суддів» [2], далі змінено Кримінально – процесуальний кодекс України (далі КПК України) [3], що збалансувало рівновагу сторін судового процесу.

Наразі, після проведення такої реформи прокурор та адвокат за своїми правами є майже рівними в кримінальному провадженні та користуються аналогічними можливостями у відстоюванні перед судом законних позицій. Адвокат є однією з активних процесуальних фігур досудового слідства [4]. Успіх справи залежить від вміння професійного адвоката використовувати свої процесуальні можливості, спрямовані на відстоювання позиції клієнта. Правова позиція адвоката має відповідати закону і інтересам довірителя. Значне місце адвоката-захисника у кримінальному процесі відводиться новим Кримінально-процесуальним кодексом. Основні гарантії адвоката-захисника у кримінальному процесі містяться в Законі «Про адвокатуру та адвокатську діяльність» [5]. Норми КПК України регламентують низку питань, пов'язаних з участю захисника у кримінальному провадженні. Відповідно КПК України роль захисника може виконувати лише адвокат. Так, адвокат – особа, яка здійснює захист підозрюваного, обвинуваченого, засудженого, виправданого, особи, стосовно якої передбачається застосування примусових заходів медичного чи виховного характеру або вирішувалося питання про їх застосування, а також особи, стосовно якої передбачається розгляд питання про видачу іноземній державі [3]. Загальні правила участі захисника у кримінальному провадженні викладено в КПК України. Захисник не має права взяти на себе захист іншої особи або надавати їй правову допомогу, якщо це суперечить інтересам особи, якій він надає або раніше надавав правову допомогу. Захисником не може бути адвокат, відомості про якого не внесено до ЄДР адвокатів України або стосовно якого у ЄДР адвокатів України містяться відомості про зупинення або припинення права на зайняття адвокатською діяльністю.

Таким чином, перш ніж вирішити питання про залучення захисника потрібно буде довідатись чи має він реєстровий номер у Єдиному реєстрі адвокатів України.

Неприбуття захисника для участі у проведенні певної процесуальної дії, якщо захисник був завчасно попереджений про її проведення, і за умови, що підозрюваний, обвинувачений не заперечує проти проведення процесуальної дії за відсутності захисника, не може бути підставою для визнання цієї

процесуальної дії незаконною, крім випадків, коли участь захисника є обов'язковою.

Дана норма підвищує вимоги до адвоката.

Якщо підозрюваний, обвинувачений заперечує проти проведення процесуальної дії за відсутності захисника, проведення процесуальної дії відкладається або для її проведення залучається захисник у порядку, визначених КПК [2].

Одночасно брати участь у судовому розгляді можуть не більше п'яти захисників одного обвинуваченого.

Захисник користується процесуальними правами підозрюваного, обвинуваченого, захист якого він здійснює, крім процесуальних прав, реалізація яких здійснюється безпосередньо підозрюваним, обвинуваченим і не може бути доручена захиснику, з моменту надання документів[2].

Захисник, відповідно до норм Закону, має право брати участь у проведенні допиту та інших процесуальних діях, що проводяться за участю підозрюваного, обвинуваченого, до першого допиту підозрюваного мати з ним конфіденційне побачення без дозволу слідчого, прокурора, а після першого допиту - такі ж побачення без обмеження кількості та тривалості.

Органи державної влади та органи місцевого самоврядування, їх службові особи зобов'язані виконувати законні вимоги захисника. Такого положення раніше не існувало і його поява значно підвищує соціальний статус та професійні можливості адвоката [6].

Захисник користується процесуальними правами підозрюваного, захист якого він здійснює, крім процесуальних прав, реалізація яких здійснюється безпосередньо підозрюваним і не може бути доручена захиснику, а саме: має право знати, у вчиненні якого кримінального правопорушення підозрюють його клієнта; вимагати перевірки обґрунтованості затримання; збирати і подавати слідчому, прокурору, слідчому судді докази; брати участь у проведенні процесуальних дій; під час проведення процесуальних дій ставити запитання, подавати свої зауваження та заперечення щодо порядку проведення дій, які заносяться до протоколу.

Захисник також має право брати участь у проведенні допиту та інших процесуальних діях, що проводяться за участю підозрюваного, до першого допиту підозрюваного мати з ним конфіденційне побачення без дозволу слідчого, прокурора, суду, а після першого допиту – такі ж побачення без обмеження кількості та тривалості. am Institut für Recht und moderne Technologien

КПК визначає основні обов'язки захисника, згідно якої захисник зобов'язаний використовувати передбачені у законі засоби захисту з метою забезпечення дотримання прав, свобод і законних інтересів підозрюваного, обвинуваченого та з'ясування обставин, які спростовують підозру чи обвинувачення, пом'якшують чи виключають кримінальну відповідальність підозрюваного, обвинуваченого [2].

Захисник зобов'язаний прибувати для участі у виконанні процесуальних дій за участю підозрюваного, обвинуваченого. У разі неможливості при-

бути в призначений строк захисник зобов'язаний завчасно повідомити про таку неможливість та її причини слідчого, прокурора, слідчого суддю, суд, а у разі, якщо він призначений органом, уповноваженим законом на надання безоплатної правової допомоги, – також і цей орган [2]

Захисник без згоди підозрюваного, обвинуваченого не має права розголошувати відомості, які стали йому відомі у зв'язку з участю в кримінальному провадженні і становлять адвокатську або іншу охоронювану законом таємницю.

Захисник після його залучення має право відмовитися від виконання своїх обов'язків лише у випадках: якщо є обставини, які згідно з КПК виключають його участь у кримінальному провадженні; незгоди з підозрюваним, обвинуваченим щодо вибраного ним способу захисту, за винятком випадків обов'язкової участі захисника; умисного невиконання підозрюваним, обвинуваченим умов укладеного з захисником договору, яке проявляється, зокрема, у систематичному недодержанні законних порад захисника, порушенні вимог КПК тощо; якщо він свою відмову мотивує відсутністю належної кваліфікації для надання правової допомоги у конкретному провадженні, що є особливо складним [2].

Отже, підводячи підсумок, ми бачимо, наскільки вагомою є участь адвоката кримінальному процесі. Його діяльність у зазначеному провадженні чітко регламентована КПК України. Правовий статус адвоката та особливості інституту адвокатури в кримінальному провадженні чітко визначені в роботі та проаналізовані відповідно до законодавства.

Список використаних джерел:

1. Конституція України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws>
2. Закон України «Про судоустрій і статус суддів» URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1402-19>
3. Кримінальний процесуальний кодекс України: наук.-практ. комент.; за заг.ред. професорів В. Г. Гончаренко, В. Т. Нора, М. Є. Шумила. Київ: Юстініан, 2012. 1224 с.
4. Кримінальне право України. Особлива частина : підручник / за ред.: В. В. Сташиса, В. Я. Тація. – 4-е вид., переробл. і допов. – Х. : Право, 2017. – 596 с.
5. Закон України «Про адвокатуру та адвокатську діяльність» - URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/5076-17#Text>
6. Вереша Р. В. Кримінальне право України. Загальна частина : навч. посіб. / Р. В. Вереша. – 2-ге вид. – К. : Центр учб. л-ри, 2015. – 228 с.